

PERZEKUCE NĚMCŮ NA NAŠEM ÚZEMÍ PO UKONČENÍ II. SVĚTOVÉ VÁLKY - PACHATELÉ A TOUHA PO ODPLATĚ

Martina Demčáková

Práce přináší ucelenou přípravu na vyučovací dvou až tříhodinový blok na téma perzekuce německého obyvatelstva po ukončení II. světové války. Obsahuje různorodé materiály, jako jsou rozhovor s historikem na dané téma, odkaz na ukázkou z filmu Habermannův mlýn, dokumenty ke konkrétním událostem. Nabízí metody individuální i skupinové práce. Součástí nabízené přípravy je i názor odborníka, který je uveden v závěru práce.

Člověk a společnost
(dějepis, výchova k občanství, dějepisný seminář, základy spol. věd)

SŠ

Jsou použity metody: individuální a skupinová práce, práce s audio a video ukázkou, diskuze, myšlenková mapa, analýza dokumentů. Studenti by na základě vlastního zkoumání předložených pramenů měli pojmenovat důvody perzekuce a zkusit najít odpověď na otázku po profilu jejích pachatelů. Který člověk se může mstít na nevinných lidech? Takto je položena klíčová otázka lekce. Součástí práce nejsou žádné dokumenty. Příprava tak může sloužit hlavně jako zdroj nápadů pro vlastní práci. Rozhovor s historikem P. Polákem, východisko lekce, je snadno dostupný.

Použité zdroje

POLÁK, Pavel. Poválečné násilí nepřišlo z čistého nebe. Zvukový záznam rozhovoru na Zprávy. rozhlas.cz. 19. 1. 2011 [cit. 2012-07-26]

Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/p-polak-povalecne-nasili-neprišlo-z-cisteho-nebe--839057

Příprava na vyučovací hodinu

- 1) **Téma:** Perzekuce Němců na našem území po ukončení II. světové války – pachatelé a touha po odplatě.
- 2) **Cíl:** Pojmenovat důvody a profil pachatelů perzekuce.
- 3) **Zařazení lekce:** Historické studie, vina, pachatelé.
- 4) **Metody:** Individuální a skupinová práce, práce s audio a video ukázkou, diskuse, myšlenková mapa.
- 5) **Hodinová dotace:** Blokovaná výuka 2-3 vyučovací hodiny.
- 6) **Klíčové otázky:** Jaký člověk se může mstít na nevinných lidech?
- 7) **Materiály:** Odkaz na rozhovor s historikem P. Polákem, ostatní uvedené texty nejsou součástí práce.

Postup práce

1. krok – poslech ukázky

Žáci vyslechnou cca 4 min. záznam rozhovoru s historikem P. Polákem. Zvukový záznam by měl posloužit jako motivace pro následující téma.

2. krok – individuální práce

Žáci dostanou za úkol napsat na list papíru vlastnosti či okolnosti, které mohou vést k tomu, že člověk je schopen se mstít na lidech.

3. krok – skupinová práce (skupiny po 3-4)

Žáci budou rozděleni do tříčlenných až čtyřčlenných skupin, měli by si porovnat vlastní zápisy z předcházejícího úkolu a na jeden velký společný papír napsat informace, na kterých se shodli.

4. krok – práce s texty

Všechny skupiny obdrží jeden studijní materiál s názvem Revoluční gardy, po prostudování mohou připsat další informace do společného pracovního listu. Žáci by si po seznámení s textem měli uvědomit nové skutečnosti, které ovlivnily rozhodování pachatelů perzekucí. Seznámili by se s pojmem revoluční gardy.

5. krok – prostudování pracovních listů popisujících událost v konkrétní obci

Každá skupina obdrží pracovní list týkající se konkrétní události, odehrané na našem území těsně po ukončení války v roce 1945.

Skupina č. 1 – Ústecký masakr-úvod

Skupina č. 2 – Ústecký masakr – 1. část

Skupina č. 3 – Ústecký masakr – 2. část

Skupina č. 4 – Ústecký masakr – 3. část

Skupina č. 5 – Masakr na Švédských Šancích

Skupina č. 6 – Masakr Sudetských Němců na Podbořansku

Skupiny si materiál prostudují a dopíší další znaky osobnosti páchající bezpráví a zlo na druhých lidech.

6. krok – rozbor po domácím **zhlednutí ukázky z filmu Habermannův mlýn**
Žáci mají poslední možnost dopsat nové poznatky na své pracovní listy.

7. krok – **společná analýza**

Všichni žáci i s učitelem se posadí do kruhu a jednotlivé skupiny budou obhajovat svůj výtvar, přečtou své poznatky a případně vysvětlí, co je vedlo k napsání některých informací. Měla by probíhat řízená diskuse, kdy nejprve skupinka představí svou práci, následně se ostatní žáci budou doptávat na pro ně nejasné informace. Učitel by měl prezentující skupinu vést k tomu, aby obhájila své informace tak, že přiblíží ostatním spolužákům fakta, která se dozvěděli z pracovního listu. Tak se i ostatní skupiny seznámí s informacemi z pracovního listu, s nimiž nepracovaly.

8. krok – **shrnutí událostí ve formě myšlenkové mapy**

V závěru lekce učitel spolu s žáky vytvoří na tabuli myšlenkovou mapu, která by měla shrnout informace týkající se perzekuce Němců žijících na našem území po ukončení II. světové války. Důležitou částí myšlenkové mapy bude i obecné pojmenování obětí, z čeho byli viněni, která část německé společnosti žijící u nás byla pronásledována.

Příloha – poznámka

Roman Anýž:

Má úcta především za to, že se neohroženě pouštíte do jednoho z nejcitlivějších a nejkontroverznějších témat našich moderních dějin. Na vyhnání a nucené vysídlení Němců z Československa by podle mého názoru bylo možné připravit celý cyklus TTH hodin (myslím od identity, přes my a oni, historickou studii, historický odkaz a paměť až po rozhodnutí angažovat se. Je to přesně ta traumatická historická zkušenost, která se pro to „hodí“.

Vaše hlavní otázka zní „*Jaký člověk se může mstít na nevinných?*“ Je-li myšlena provokativně a pohlídáte-li, aby odpovědi (resp. to, co si děti z lekce odnesou) nebyly zjednodušené, pak je podle mého názoru dobrá. Zjistí, že to byli především gardisté a že značná jejich část byli „pacholci“, ale v rozhovoru s historikem rovněž zaznívá, že to bylo s přímou i nepřímou podporou státu, dále asi děti přijdou na to, že pro některé, kteří byli za války skutečně pronásledováni, přišli o své blízké apod., to mohla být touha po „spravedlivé odplatě“. Bylo by fajn, kdybyste tam „propašovala“ vliv skupiny (my a oni), davové chování – trestat Němce bylo považováno téměř (nebo zcela?) za vlasteneckou povinnost a nejvyšší místa to podporovala... V rozhovoru s historikem mi přijde rovněž zajímavé, když mluví o kolektivní odpovědnosti a kolektivní vinu odmítá. Děti by možná mohly zkusit promyslet rozdíl mezi odpovědností a vinou (?)

Když to dělám s dětmi já, stavím hodiny například na těchto otázkách: „Bylo podle Tebe správné vyhnat Němce?“ „Co je to spravedlivá odplata? Věříte v právo na ni? Proč ano/ne?“ „Souhlasili byste s omluvou jménem státu nebo radnice? Za jakých okolností (podmínek) ano/ne?“ „Pátrali byste po původních majitelích své chaty v Sudetech? Pozvali byste je (jejich potomky) na návštěvu v případě, že by se vám podařilo je vypátrat? Proč ano/ne? Měli byste obavy? Z čeho, pokud ano?“ Atd., atp.

Této problematice se rovněž věnuje poměrně hodně institucí, asi je budete znát (např. Antikomplex nebo Collegium Bohemicum). Nějaké metodiky k tomuto tématu, na kterých jsem spolupracoval s publicistou Petrem Brodem, jsou např. zde: <http://www.skolademokracie.cz/pracovni-listy/>.